

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Книша Сергія Івановича «Інвестування інноваційного розвитку суб'єктів господарювання в аграрній сфері», що подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка

Актуальність теми дисертації. В умовах активного розвитку цифрової економіки та широкого впровадження її інновацій у всі сфери суспільного життя інноваційні складові стають визначальним чинником підвищення ефективності та забезпечення конкурентоспроможності аграрних підприємств і інших суб'єктів господарювання аграрного сектору як у світовій, так і в українській економіці. Вони охоплюють упровадження новітніх техніко-технологічних рішень четвертого, п'ятого та шостого технологічних укладів, розвиток цифрових форм маркетингу й реалізації продукції (електронна та мобільна комерція), трансформацію систем організації виробничих і бізнес-процесів, удосконалення соціально-трудових відносин і мотиваційних механізмів, а також застосування сучасних методів і інструментів управління розвитком.

Цифрові, інформаційні та біотехнології, процеси автоматизації й роботизації аграрного виробництва суттєво змінюють його зміст, структуру, динаміку та результативність. Водночас вони формують значний потенціал для вирішення соціальних і екологічних проблем, забезпечення стійкості та прибутковості аграрних підприємств, що особливо важливо в умовах невизначеності та воєнного стану, коли відбуваються руйнування інфраструктури, втрати ресурсів і загострення ризиків господарської діяльності. Разом з тим упровадження інновацій цифрової економіки високих технологічних рівнів є складним процесом, який супроводжується ризиками, потребує належної підготовки кадрів, постійного моніторингу результатів і системного управління.

Вирішальною умовою інноваційного розвитку аграрних підприємств залишається їх інвестиційне забезпечення. Унаслідок тривалих структурних трансформацій аграрного сектору, майнової диференціації, недосконалості інвестиційного середовища та обмеженої державної підтримки малого і середнього агробізнесу обсяги інвестицій, спрямованих на інноваційний розвиток, залишаються недостатніми, попри орієнтацію на їх поступове зростання переважно за рахунок внутрішніх джерел фінансування. У зв'язку з цим проблема інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку аграрних підприємств є актуальною, теоретично та практично значущою.

Актуальність теми додатково посилюється впливом воєнного стану, що супроводжується руйнуванням енергетичної та виробничої інфраструктури, демографічними втратами, міграційними процесами, скороченням трудових ресурсів і звуженням внутрішніх ринків на тлі пріоритетності завдань оборони та соціального забезпечення. Водночас у науковій літературі питання

інноваційного та інвестиційного забезпечення розвитку аграрних підприємств досліджувалися низкою вітчизняних і зарубіжних учених, серед яких Аранчій В., Данько Ю., Зоря О., Ігнатенко М., Кісіль М., Красноручський О., Макаренко П., Мармуль Л., Медвідь Ю., Миколенко І., Романюк І., Томілін О. та інші. Їхні праці охоплюють проблематику джерел і форм інвестування, факторів впливу, оцінки ефективності та пошуку резервів підвищення результативності інвестиційних процесів.

Водночас умови воєнного стану та посилення цифрової трансформації суттєво змінюють характер, механізми та інструменти інвестування. Під впливом цифровізації трансформуються фінансово-інвестиційні відносини та підходи до управління інвестиційними процесами. Це зумовлює необхідність подальшого теоретичного осмислення та вдосконалення методологічних і практичних підходів у даній сфері, що й визначило вибір теми, мету, завдання, наукову новизну та зміст дисертаційного дослідження.

Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів. Автором самостійно проведено аналіз наукової літератури з питань інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку аграрних підприємств в умовах цифрової економіки, узагальнено теоретичні підходи до дослідження інноваційних процесів, цифровізації аграрного виробництва та фінансово-інвестиційного забезпечення розвитку аграрної сфери. Здобувачем обґрунтовано теоретичні та методичні засади інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку аграрних підприємств, визначено особливості впливу цифрових трансформацій на інвестиційні процеси та розвиток аграрного виробництва.

Самостійно здійснено оцінку сучасного стану інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку аграрних підприємств, виявлено основні проблеми та обмеження інвестиційної діяльності в умовах воєнного стану й цифровізації економіки, проаналізовано тенденції розвитку інноваційних процесів в аграрній сфері. Автором розроблено науково-практичні підходи до вдосконалення механізмів інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку аграрних підприємств, обґрунтовано напрями підвищення ефективності використання інвестиційних ресурсів та впровадження цифрових інновацій у виробничу діяльність.

Самостійно узагальнено результати дослідження, сформульовано висновки, практичні рекомендації та пропозиції щодо активізації інвестиційних процесів і забезпечення інноваційного розвитку аграрних підприємств в умовах сучасних економічних та воєнних викликів. Вибір теми, постановка мети та основних завдань дослідження здійснювалися спільно з науковим керівником. Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лише ті положення та результати, які належать особисто автору.

Обсяг і структура роботи та її методичний рівень. Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Дисертацію викладено на 239 сторінках друкованого тексту. Робота включає

32 таблиці, 16 рисунків, 2 додатки. Список використаних джерел складається з 188 найменувань.

Огляд літературних джерел у дисертації викладено послідовно та на належному науково-методичному рівні. Автором ґрунтовно проаналізовано праці вітчизняних і зарубіжних учених з питань інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку аграрних підприємств, цифрової трансформації аграрного виробництва, впровадження сучасних технологій та підвищення ефективності функціонування суб'єктів аграрної сфери. Проведений аналіз дозволив систематизувати наукові підходи до інвестиційного забезпечення інноваційних процесів, визначити актуальні проблеми та обґрунтувати напрями подальших досліджень.

Застосовуючи комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, дисертант здійснив теоретичне узагальнення сутності, змісту та особливостей інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку аграрних підприємств, визначив основні чинники, драйвери та тенденції його розвитку в умовах цифровізації економіки та воєнного стану. Із використанням методів індукції і дедукції, системно-структурного аналізу, монографічного, статистико-економічного та економіко-математичного методів проведено оцінку сучасного стану інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності аграрних підприємств, виявлено проблеми та резерви його удосконалення.

У роботі використано широкий масив статистичних, аналітичних та нормативно-правових матеріалів, дані офіційної звітності аграрних підприємств, результати опитувань фахівців агробізнесу та авторські узагальнення. Застосування методів прогнозування, моделювання та математичного програмування дало змогу обґрунтувати перспективні напрями вдосконалення інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку аграрних підприємств. Це свідчить про цілісність, наукову обґрунтованість та належний методичний рівень дисертаційного дослідження.

Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів, запропонованих автором рішень, висновків і рекомендацій забезпечується використанням сучасних загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, значним обсягом аналітичних матеріалів і статистичних даних, а також комплексним підходом до дослідження інвестування інноваційного розвитку суб'єктів господарювання в аграрній сфері. Методичний інструментарій і інформаційна база дослідження відповідають поставленій меті та завданням дисертаційної роботи, що дозволило отримати науково обґрунтовані результати. Отримані результати систематизовано, узагальнено, візуалізовано у вигляді таблиць і рисунків та належним чином проаналізовано.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджується:

– високим науково-методичним рівнем виконаного дослідження, логічністю та послідовністю опрацювання проблем інвестування інноваційного розвитку суб'єктів господарювання в аграрній сфері;

– використанням офіційних статистичних даних, аналітичних матеріалів, нормативно-правових актів, звітності суб'єктів господарювання аграрної сфери та узагальнених результатів дослідження;

– застосуванням комплексу загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема абстрактно-логічного, монографічного, статистичного, системно-структурного аналізу, методів екстраполяції та розрахунково-конструктивного підходу, що забезпечило об'єктивність оцінювання тенденцій розвитку аграрної сфери, ідентифікацію проблем та обґрунтування напрямів удосконалення інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку;

– здійсненням комплексного аналізу інвестиційної активності та інноваційних процесів в аграрній сфері, а також розробленням науково-методичних підходів до удосконалення інвестування інноваційного розвитку суб'єктів господарювання.

Отже, наведене свідчить, що ступінь достовірності та обґрунтованості отриманих результатів, висновків і практичних рекомендацій дисертаційної роботи є достатньо високим.

Ступінь новизни основних результатів дисертації порівняно з відомими дослідженнями аналогічного характеру. Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробленні теоретико-прикладних і науково-методичних засад інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку аграрних підприємств в умовах цифровізації економіки та трансформації аграрної сфери. У дисертаційній роботі поглиблено теоретичні положення, удосконалено методичні підходи та обґрунтовано практичні рекомендації щодо формування й використання інвестиційних ресурсів для активізації інноваційної діяльності аграрних підприємств, підвищення їх конкурентоспроможності та ефективності функціонування. До найважливіших результатів дисертаційного дослідження, що характеризують наукову новизну, належать:

вперше:

- виявлено конкурентоспроможні сприятливі чинники інвестування на внутрішньому та зовнішньому рівні аграрних підприємств, а саме наявність великих агрокорпорацій та агрохолдингів як драйверів інноваційного розвитку та інвестування в нього; наявність унікального ресурсного потенціалу, масштабів та рівня розвитку аграрного виробництва як додаткових гарантів стабільності інвестицій; наявність потужної цифрової та інформаційно-технологічної екосистеми генерування інновацій вищих технологічних укладів; відкритість економіки для інвесторів; наявність великого практичного досвіду ефективного інвестування в інноваційний розвиток аграрних підприємств;

- до деструктивних чинників та ризиків віднесено загрози і втрати внаслідок невизначеності і війни; необхідність вкладень у технології виживання, а саме енергетику, логістику, поглиблену переробку, що збільшує ціну виробництва та зменшує прибутки для подальшого інвестування; дефіцит кваліфікованих кадрів для впровадження інновацій та їх використання;

зменшення обсягів виробництва та власних джерел фінансування; недостатню державну й міжнародну фінансову підтримку дружніх країн; складні умови отримання кредитних та інших позикових коштів;

удосконалено:

- методичні засади оцінки ефективності інвестування інноваційного розвитку аграрних підприємств через визначення впливу різних чинників; ефективності аграрних підприємств як середовища та фінансово-економічних результатів як власного джерела інвестування; структури впровадження інновацій та їх інвестиційного забезпечення; ефективності та швидкості окупності інвестицій; напрямів та засобів удосконалення;

- оцінку та аналіз ефективності функціонування аграрних підприємств шляхом виявлення та співставлення її показників у передвоєнний період та період воєнного стану; різкого падіння через війну, але поступового відновлення та стабілізації за рахунок збереження агрокорпорацій; значного зменшення фінансових результатів малих і середніх аграрних підприємств для інвестування;

- оцінку структури інноваційного розвитку як середовища інвестування шляхом порівняння її передвоєнних особливостей, а саме зосередження на високих агротехнологіях точного землеробства, цифровізації збуту та управління як основи для надприбутків; виявлення спаду обсягів і темпів через війну; структурних зрушень внаслідок впровадження інновацій захисту та безпеки; енергозабезпечення; логістики; поглибленої переробки;

- оцінку ефективності інвестування інноваційного розвитку аграрних підприємств шляхом виявлення його джерел, обсягів та структури у передвоєнні роки та відповідних показників у теперішній час; встановлення змін пріоритетів з інновацій високих технологічних укладів для отримання надприбутків у високі інновації безпеки та виживання, що призводить до зростання собівартості продукції та зменшення прибутків;

- виявлення проблем інвестування на основі оцінки видів їх джерел та їх зменшення; недостатньої державної підтримки; недовіри банків та не вигідних умов кредитування; дефіциту кваліфікованих фінансистів; відсутності системного страхування інвестицій;

набули подальшого розвитку напрями:

- засоби удосконалення інвестування інноваційного розвитку аграрних підприємств на перспективу, а саме державно-правові інструменти, фінансові інструменти, власне інновації. Це передбачає покращення інститутів інвестування шляхом його гармонізації з інститутами ЄС, захисту прав інтелектуальної власності, стимулювання розвитку інвестиційної інфраструктури. Пріоритетами залишаються інновації вищих технологічних укладів всебічного підвищення ефективності аграрної діяльності; також зберігаються інновації виживання – розмінування, енергозабезпечення, освітлення й опалення, логістики і збуту готової продукції;

- пропозиції щодо джерел збільшення інвестування, а саме зменшення податків діяльності аграрних підприємств, пов'язаної з інноваціями; державна підтримка та гранти для інвестування інноваційного розвитку малого і

середнього бізнесу; державне співінвестування та компенсації; поширення венчурного фінансування і стартапів; пільгове кредитування, у т.ч. відкриття спеціальних кредитних ліній для інвестування інновацій. Також це спеціальне агрострахування та збереження традиційних форм інвестування – бізнес-проектів, бізнес-планів, інноваційно-інвестиційних проектів;

- обґрунтування інноваційних розробок удосконалення й зростання власне інвестування на засадах збільшення інноваційних якостей людського капіталу аграрних підприємств, результатів інтеграції у системі наука-агробізнес шляхом розробки й впровадження навчальних програм інноваційного навчання фахівців, перепідготовки або підвищення кваліфікації кадрів, створення інноваційно-інвестиційних центрів на базі провідних аграрних університетів, науково-дослідних установ НААНУ. Другим великим напрямом обґрунтовується впровадження інноваційних джерел та інструментів інвестування, а саме цифрових фінансових активів, блокчейну, токенизації; форфейтингу, венчурного інвестування й стартапів; краудфандингу й краудінвестингу. Також це створення спеціалізованих інноваційних хабів, де агробізнес може перевіряти свої інвестиційні рішення.

Наукове і практичне значення одержаних результатів. Полягає у можливості використання теоретико-методичних, методичних і практичних результатів та пропозицій у діяльності аграрних підприємств при формуванні стратегій інвестування інноваційного розвитку, виборі пріоритетних напрямів вкладення коштів, обґрунтуванні джерел інвестиційного забезпечення, впровадженні інноваційних технологій, цифровізації управління та підвищенні конкурентоспроможності суб'єктів господарювання в аграрній сфері, а також державними установами різних рівнів при розробці галузевих і регіональних програм підтримки інноваційного розвитку аграрного виробництва. Основні положення, висновки і пропозиції дисертаційної роботи доведено до рівня науково-методичних рекомендацій, які апробовано та прийнято до впровадження, що засвідчено відповідними довідками. Результати дослідження, висновки та рекомендації, що містяться в дисертаційній роботі, схвалені та використовуються у практичній діяльності ТОВ «ГАРАНТ-2005» (довідка № 54/06-03 від 01.12.2025 р.), Департаменту агропромислового розвитку Полтавської обласної військової адміністрації (довідка № 01-69/983/1 від 17.12.2025 р.), а також у навчальному процесі Полтавського державного аграрного університету (довідка № 01-11/59 від 25.12.2025 року).

Перелік наукових праць, які відображають основні результати дисертації. За результатами виконаного дисертаційного дослідження опубліковано 6 наукових праць, з них 3 – одноосібні, у тому числі: 3 статті у вітчизняних фахових наукових виданнях та 3 публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації. Загальний обсяг цих публікацій становить 2,5 ум. друк. арк., з них особисто автору належить 2,1 ум. друк. арк.

Статті в наукових фахових виданнях України:

1. Книш С.І. Теоретичні засади інвестування інноваційного розвитку аграрних підприємств, його зміст та особливості. *Економічні проблеми*

соціального розвитку. № 15. 2026. DOI: <https://doi.org/10.70651/3083-6018/2026.3.04>.

2. Книш С.І. Особливості інвестування інноваційного розвитку аграрних підприємств в умовах невизначеності. *Економічні проблеми соціального розвитку*. № 17. 2026 DOI: <https://doi.org/10.70651/3083-6018/2026.5.10>.

3. Книш С.І. Пріоритетні напрями інвестування інноваційного розвитку аграрних підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. № 10. 2026. С. 538-543. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2026.10.538>.

Апробація основних результатів дослідження на конференціях, симпозіумах, семінарах тощо:

1. Мауер Д.Р., **Книш С.І.**, Павленко А.А. Інвестиційно-інноваційні процеси в розвитку сільськогосподарської інфраструктури. *Слобожанські наукові читання: соціально-економічні та гуманітарно-правові виміри*. матер. Всеукр. наук.-практ. конф., 17-18 жовтня 2023 року: Харків: НТУ «ХПІ», 2023. / за ред. проф. Краснокутської Н.С., доц. Решетняк Н.Б., доц. Волоснікової Н.М. С. 180-182. (Особистий внесок автора: обґрунтовано значення інвестиційно-інноваційних процесів для розвитку сільськогосподарської інфраструктури).

2. Мауер Д.Р., **Книш С.І.**, Пархоменко Р.М. Прозорість інфраструктури ланцюга постачання в контексті забезпечення продовольчої безпеки країни. *Актуальні проблеми сучасної науки: теоретичні та практичні дослідження молодих учених*. матер. II Всеукр. наук.-практ. конф., 14-15 травня 2024 р. Полтава. 2024. С. 193-194. (Особистий внесок автора: визначено роль прозорості ланцюга постачання у забезпеченні продовольчої безпеки країни).

3. Зоря О.П., Мауер Д.Р., **Книш С.І.** Інноваційний потенціал України в умовах сталого розвитку. *Наукове забезпечення розвитку національної економіки: досягнення теорії та проблеми практики*. матер. XI Всеукр. наук.-практ. конф., 21 листопада ПДАУ. Полтава, 2024. С.153-155. (Особистий внесок автора: охарактеризовано інноваційний потенціал України в контексті сталого розвитку аграрної сфери).

Дотримання принципів академічної доброчесності. У представленій дисертаційній роботі не виявлено академічного плагіату, фабрикації та фальсифікації. Дисертація є завершеною науковою роботою, а одержані результати, важливі для науковців у галузі економіки, управління та організації аграрного виробництва, і мають практичне значення для керівників, економістів і фахівців аграрних підприємств.

Висновок

Дисертаційна робота Книша Сергія Івановича на тему: «Інвестування інноваційного розвитку суб'єктів господарювання в аграрній сфері» оформлена згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та МОН України від 31.05.2019 № 759 (зі змінам і доповненнями), є завершеною науково-дослідною роботою, яка за актуальністю обраної теми, науковою

новизною, теоретичним та практичним значенням отриманих результатів, рівнем і обсягом виконаних досліджень, повністю відповідає вимогам, що передбачені Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 зі змінам і доповненнями), і рекомендована до проведення публічного захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка.

Рішення прийнято за результатами відкритого голосування присутніх на засіданні: «за» – 21; «проти» – немає; «утримались» – немає.

Головуючий на
засіданні фахового семінару:
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки та
публічного управління
Полтавського державного
аграрного університету



Вікторія МЕДВІДЬ

Секретар на засіданні
фахового семінару:
доктор філософії,
асистент кафедри економіки та
публічного управління
Полтавського державного
аграрного університету



Владислав ЛЕСЮК

«08» червня 2026 року

